

A MaNDA adatbázisban található virtuális kiállítások bemutatása

A Forum Hungaricum Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (továbbiakban: Forum Hungaricum) 2017. január 1-től a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet hivatalos jogutódja, így továbbviszi annak a közfoglalkoztatói státuszához kapcsolódó valamennyi jogát és kötelezettségét – beleértve a közfoglalkoztatási jogviszonyokból eredő jogokat és kötelezettségeket is, a közfoglalkoztatottak közfoglalkoztatási jogviszonyának folyamatossága mellett. A Forum Hungaricum az országszerte zajló kulturális digitalizálási program koordinátora, és az ennek eredményeképpen folyamatosan bővülő adatbázis moderátora. 2017. január 1-től a Forum Hungaricum aggregációs adatbázisa viseli a Magyar Nemzeti Digitális Archívum (MaNDA) nevet.

A MaNDA adatbázis (<http://mandadb.hu>) portál felülete 2016 nyarán nagy változáson ment keresztül. A rendszer kialakításakor szorosan együttműködtünk partnerintézményeinkkel, az ő tapasztalataik és véleményeik is beépítésre kerültek a fejlesztésbe. Ennek eredményeként a digitalizált kulturális tartalmak keresése és böngészése mellett a MaNDA adatbázis tételeiből összeállított, hetente bővülő tematikus virtuális kiállításokat is megtekinthetnek az érdeklődők. A virtuális kiállítások a főoldalon, a diavetítés (*carousel*) kijánlott cikkeiből közvetlenül, vagy a *virtuális kiállításaink* menüpont alatti listából érhetőek el. Célunk a kiállításokkal az, hogy az adatbázisba feltöltött kulturális tartalmakat olyan új kontextusba helyezve mutassuk be, ahogy azok térbeli, jogi vagy formai tulajdonságaik miatt sosem kerülnének egy kiállítótérbe. Az indulás óta hatvanhét¹ virtuális kiállítás jelent meg magyar és angol nyelven az adatbázis felületén.

A virtuális kiállításokat a Digitálisarchívum-fejlesztési Osztály munkatársai készítik, a témákat jellemzően egy hónappal előre határozzuk meg, annak megfelelően, hogy milyen témának van éppen aktualitása, vagy milyen konkrét gyűjteményt szeretnénk bemutatni. Elsőként a képanyagot válogatjuk ki, amelyből a kiállítás képgalériája készül. A választott dokumentumok általában a témához kapcsolódó fotók, képeslapok, aprónyomatványok, 3D modellek, időszaki kiadványok címlapja vagy könyvek címoldala. A választásnál fon-

tos szempont, hogy a dokumentum publikus, a felhasználó számára elérhető legyen – a zárt hozzáférésű tartalmak nem jeleníthetők meg a kapcsolódó képgyűjteményben. Ezután a dokumentumok átmennek egy javítási, szerkesztési eljáráson, amely során a képfájlokként elmentett anyag rész kisebb hibáit korrigáljuk, majd egységes méretűre módosítjuk. A képgaléria a kiállítás lead képére vagy a szöveget kíséző illusztrációkra kattintva nyitható meg és lapozható végig; a böngészésben a címet, a jogtulajdonost és a licenccel tartalmazó képaláírást segíti az érdeklődőt. A feltüntetett licenc információt ad a felhasználónak az adott dokumentum további felhasználásáról vagy annak tiltásáról. A licencképváltások feloldásai hivatkozásként egyaránt megtalálhatóak a dokumentumok adatlapján és tájékoztató anyagunkban.²

A virtuális kiállítások tartalmazzak egy *kapcsolódó elemek* funkciót is, amelyben a témához illeszkedő MaNDA adatbázis tételek kerülnek felsorolásra – általában átfedésben a képgaléria anyagával, de azzal a különbséggel, hogy ezzel a funkcióval közvetlenül megnyitható a rekordok adatlapja. A *kapcsolódó írások* menüpontban a tematikailag összefüggő kiállítások kerülnek felsorolásra, emellett a szövegben is számos alkalommal hivatkozunk egy-egy virtuális tárlatra vagy MaNDA adatbázis tételre.

A kiállításaink két részre bonthatók: van, amelyek egy adott téma szerint különböző partnerintézmények különböző gyűjteményeiből válogat, és van, amely egy adott intézmény meghatározott gyűjteményét mutatja be. Az utóbbira jó példa a pécsi székhelyű Baranya megyei ellátási területtel rendelkező Csorba Győző Könyvtár által feltöltött Kistelegdi Gyűjtemény.³ Kistelegdi István Ybl-díjas építészmérnök, a Pécsi Tudományegyetem emeritus professzora a pécsi könyvtárnak adományozta munkássága folyamán keletkezett fotógyűjteményét. Az adományozó a több mint 5.000 fényképet 1968 és 1988 között előbb a BARANYATERV, majd a PÉCSITERV tervezőjeként készítette. A gyűjtemény részben lefedi Pécs és Baranya megye, valamint Somogy és Tolna megye állami építkezéseit az 1970-es évektől a rendszerváltásig. A virtuális kiállításban áttekinttük a professzor úr életrajzát és munkásságát, bemutattuk a PÉCSITERVET és a Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteményét. A kiállítás a könyvtár Helyismereti Osztályának helytörténeti kollégáival szoros együttműködésével készült.⁴

A gyermekjátékok története tematikájú kiállításunkat⁵ tizenöt partnerintézmény publikált fotóanyagából állítottuk össze. A MaNDA adatbázis egyik nagy gyűjteményrésze a régi portréképekből, illetve életképekből álló fotó- és képeslaparchívum. Ezek között számos gyermekfotó szerepel – jellemzően a gyermekeket valamilyen játékkal ábrázolva. Az életképek közül is számos esetben olyan fontos életeseményeket örökítettek meg a készítőik, mint például a biciklivel megtett első métereket, vagy az újonnan vásárolt szép ruha első felpróbálását. Mindezek adták az ötletet, hogy röviden vázoljuk a gyermekjátékok történetét, és bemutassuk a kapcsolódó régi fényképeket és tárgyfotókat, amelyek között igazi különlegességek és kultikus játékszerek is szerepelnek. Hasonló előzmények alapján készült a bajusz-⁶ és szakállviseletről⁷, illetve a női frizuradivatról⁸ szóló kiállításunk is.

Olvasva a különböző tematikus blogokat, hírportálokon megjelenő cikkeket, vagy látva az újabbnál újabb városismereti séták népszerűségét, felmerült az a gondolat, hogy miért ne lehetne nekünk is urbanisztikával, épület- vagy várostörténettel foglalkozó tartalmunk. Hiszen adatbázisunkban rengeteg olyan fénykép, metszet és képeslap található, melyeken olyan épületeket találhatunk, amelyek már nem úgy, vagy egyáltalán nem is láthatók, történetük pedig sokszor kevésbé ismert. Miért bontották le az egykori pesti

városházát⁹? Hova lett a győri tűztorony¹⁰? Pontosan hol játszották a Bánk bánt 1848. március 15. estjén¹¹? A képanyag mellé fűzött történeti adalékok így különösen izgalmas virtuális túsókat tudnak eredményezni.

A sokat emlegetett portré- és életképek, épületfotók mellett adatbázisunkban jelentős mennyiségű aprónyomtatvány is található, melyek egyszerűbb digitalizálhatóságuk és nagy mennyiségük miatt talán kevesebb figyelmet kapnak, pedig igazi kincsek lapulhatnak közöttük. Az ásványvíz- és üdítő-történelmet bemutató kiállításunkban¹² például számológépeket, a repüléstörténeti válogatásunkban¹³ egy felszállójegyet használtunk fel, amely az ezredévi kiállítás idején Magyarországon is bemutatott hőlégballonra, a Ballon Captif-ra¹⁴ szólt. A felszállójegy önmagáért beszél, míg a számológépek a századforduló reklámújságjaiként vonultak be a történelembe. Mindezek mellett ott vannak a képeslapok¹⁵, amelyek kiapadhatatlan forrásai kiállításainknak; nemcsak a postatiszta üdvözlőlapokon szereplő idilli balatoni nyári képek, vagy a minden évszakban fotózott helyi nevezetességek apropóján, hanem a hátoldalon található üzenetek miatt is, így élnek tovább érdekes kortörténeti lenyomatokként.

A közgyűteményi és a közművelődési intézmények országsszerte jelentősen különböző felkészültségi állapotban vannak a digitalizált dokumentumaik tartalomszolgáltatása terén, gyakran saját digitális tartalmaik archiválása és hosszú távú megőrzése is különböző akadályokba ütközik. Ezért a Forum Hungaricum – a MaNDA adatbázissal – aggregátori és módszertani segítségnyújtó szerepben működik együtt ezen intézményekkel. Az Országos Kulturális Digitalizációs Program sorozat keretében létrejött az a szükséges informatikai infrastruktúra, valamint az a tartalomfeltöltési rendszer, amely lehetővé tette a közgyűteményi és közművelődési intézmények számára, hogy ezen a szolgáltatáson keresztül tartalmaik eljussanak adatbázisunkba, majd azon keresztül – archiválás, ellenőrzés és exportálás után – az Európai Digitális Könyvtárba, az Europeana-ba. Bízunk benne, hogy az Europeana ajánlását követve létrehozott, virtuális kiállításainkban bemutatott digitalizált kulturális tartalmak ebben az új köntösben, kreatívan használva könnyebben eljutnak, befogadhatóbbá válnak felhasználóink, olvasóink számára.

Amint a cikkünkben tárgyalt témakörökből kiderül, a Forum Hungaricum és partnerintézményei kulturális örökség-megőrző és -közreadó munkája sikeresnek bizonyult az előző években, így szívből reméljük, hogy a 2018. február végéig tartó – most is futó – V. Országos Kulturális Digitalizációs Közfoglalkoztatási Programnak köszönhetően lesz még alkalmunk beszámolni hasonlóan sikeres együttműködésekről.

Jegyzetek

1. A MaNDA adatbázis állapota 2017. augusztus 15-én.
2. MaNDA adatbázis kisokos 3.1 – Használati útmutató: http://mandadb.hu/dokumentum/809865/MaNDA_Kisokos_3_1.pdf
3. Kistelegdi Gyűjtemény című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/755070/Kistelegdi_Gyujtemeny
4. A Kistelegdi Gyűjtemény feldolgozásának folyamata bővebben: SZÜTS Etele: Kistelegdi Gyűjtemény – Magángyűjteményből közkinccs. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2017 (64. évf.) 7-8. sz. pp. 372-388.
5. Akarsz-e játszani című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/740833/Akarsze_jatszani

6. Bajuszkultusz című virtuális kiállítás: <http://mandadb.hu/cikk/807147/Bajuszkultusz>
 7. Félre bajusz, jön a szakáll című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/809759/Felre_bajusz_jon_a_szakall
 8. Mint a Duna hossza... – hajzattörténeti érdekességek című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/820281/Mint_a_Duna_hossza_hajzattorteneti_erdekessegek
 9. Lebontott emlékek, elvesztett épületek – Budapest című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/674394/Lebontott_emlekek_elvesztett_epuletek_Budapest
 10. Lebontott emlékek, elvesztett épületek – megyeszékhelyek, kistélepülések című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/679118/Lebontott_emlekek_elvesztett_epuletek_megyeszekhelyek_kistelepulesek
 11. Látható és láthatatlan március 15. című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/809972/Lathato_es_lathatatlan_marcius_15
 12. Üdítő – vizes történelem című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/832159/Udito_vizes_tortenelem
 13. Történelem szárnyakon című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/650522/Tortenelem_szarnyakon
 14. Felszállójegy a hőléggallonra, 1896 – Budapesti Történeti Múzeum – Kiscelli Múzeum, CC BY-NC-ND <http://mandadb.hu/tart/mcitem/380772>
 15. Mesélnek a képeslapok című virtuális kiállítás: http://mandadb.hu/cikk/650467/Meselnek_a_kepeslapok
-
-

A Kovács Máté Alapítvány

2017. november 13-án 14 órai kezdettel

a MTA Könyvtár és Információs Központban tartja ünnepi ülését névadója,

Kovács Máté születésének 111. évfordulója alkalmából.

Az ünnepségen bemutatásra kerül

a Kovács Máté életéről és tevékenységéről készült dokumentumfilm.

